

FRONT LITERAR

REVISTA SCRITORILOR TINERI

Apare lunar

Redactor: V. SPIRIDONICĂ

Secretar de redacție: DIMITRIE DANCIU

BRAȘOV. Strada Magaziei No. 1.

No. 16 Trib. Brașov.

Exemplarul 5 Lei
Abonamentul 60 Lei anual

DRUMEȚ PRIN VEAC

Obrajii aceștia doi, năpădiți de lacrimi și vreme
Nimeni nu e să-i alinte, nimeni să-i cheme.
Tâmpilele care se sbat sub gând și tristețe
Nici o mână nu au, pustiul lor să-l răsefe.
Inima roșie, grea, rană adâncă și veche
Zadarnic adastă să stea plecată pe ea o ureche.

Poemele mele rupte din nu mai știu care havuz
Le tângui, uitat, în vreme, eu singur nu le auz.
Durerea doar mi-a rămas tovarășe bună și-o carte.
Simt cum încet mă topesc și cum alerg înspre moarte.
Nimeni, nu e lângă mine, nimeni aproape de gând
Dinții în gura pustie, mi-i aud tremurând.

Fruntea aceasta scrumită, cade mereu mai adund
Până deasupra-i va crește doar veșnicie și prund.
Singur rămân printre oameni: toată ursita mi-o știu:
Mi-am îngropat tinerețea în lume ca 'ntr'un sicriu.
Azi mai aștept o lumină, o umbră, un vis, sau o stea,
Măine, știu bine, - o să vină Marele Timp să mă ia.

STEFAN BACIU

Biblioteca Universității Babeș-Bolyai Cluj
din CLUJ.

Căutare.

... Sufletul meu îl am de vânzare spuse el. Cum
pără-mi-l te rog că m'am plictisit de când îl port. La
ce-mi slujește, când nici să-l cunosc nu pot?

Dar negustorii își bătură joc de dânsul.

— Ce să facem noi cu un suflet de om?...

Oscar Wilde.

... Porni cu vântrele deschise, scârbit, cu fruntea
goală și sufletul ud, care nu-i trebuia nimănui, Liret.

Vijelia porni să urle în el: „vreau să rup zăgazurile
firii, să mă scufund în valul încoifat al uitării, să-l sparg
sorbindu-l și să mă inunde „doamne!”

Și drumul lui era nemărginire și plângere, unduire și
lung nesfârșită pribegie.

De la o vreme, năierul simți cum corabia își încetinise
singură goana, se poticni de câteva ori, apoi o puternică
izbitură o rostogoli de două ori peste cap.

Liret sări teafăr jos, pe un țarm străin. Privi stins îm-
prejur și porni mai departe, prin clisa roșie, imensă, care i
se desfășura înainte. Era un imperiu bătrân și ros; tam-
tamuri sinistre țipau undeva, strident și gol, peste un furni-
car netrebuic, mărunț care scormonea cu apul în jos.

Străbătu un fluviu galben și leneș pe care pluteau ca-
davre, unele umflate, altele putrede.

Lăsă toate acestea, în urmă-i, departe.

Ajunse acum în dreptul unor nesfârșit încântătoare
grădini albe, cu boare de cireș înflorit, cu lacuri negre
lăcuite, pe cari dormeau foi năclăite de dafin mirositor. Îl
întâmpinără din toate părțile, mănunchiurile sângerii și otrăvi-
te ale unor flori nemaicunoscute; rotunde boabe de mărgă-
ritar, ude și străvezii, îl priviră somnoroase. Se opri. În
față-i crescură toate: foi largi de lotus divin, ascundeau o
mie de trepte în marmoră pală. Foile se dădură în lături și
drumețul Liret, le urcă fără oboseală. Când ajunse pe ultima
treaptă, un șir înalt de coloane grele, lustruite în aurul
soarelui care le mângâia pieziș, arătau trei de-o parte și trei
de alta, drumul către alte o mie de trepte în marmoră
pală. Străbătu astfel, cele nouă mii de scări cari despărteau
lăcașul zeului de clisa celor mărunți. În clipa când piciorul
lui atinse culmea acestui suis, privirile i se opriră pe-o
floare neagră de lotus care cânta. Melodia ei se stinse deodată.

În tăcerea ciudată care urmă, ca din ceață, îi apărură
masiv, bronzul uriaș care înfățișa trupul roșu a lui Budha.
Lumina după el străluci sălbatec, cât o batere din gene.
În jur invoalte, subțiri trestii îngâneau prelung, fără ca degetele
păroase, vulcanice ale faunului să le înfioare, simfonie ne-

spus de tristă, de galbenă și mută a unui idol de lut, care apune înaintea de a răsări, moare înaintea de-a cunoaște și trăiește fără să fi existat vreodată.

Cu sandalele prinse în safire și încuietori de diamante, cu straiul alb de viață, cu abanosul părului, svârlit peste fruntea largă, boltită, imensă, cu apele negre ale ochilor, Liret privea fix, nebunește, templul uriaș, chipul liniștit de măreață indferență al zeului.

Impinse poarta de jad, care se deschidea tăcută spre înlăuntrul ființei eterne. Pași halucinat, foamea minții lui, îl sugruma aproape, acum când ținta unei vieți, se putea afla aici, aproape, în sânul lui Budha.

Putea-vor straniile întortocheli ale slovei asiatice, putea-vor scânteile rubenii din ochii încărcăți de înțelegerea plânsului din veacuri ai Lui, putea vor oare împleti foi de mirth liniștitor de alb, alinător de rece, pe fruntea celui care caută în genunchi, cu sufletul în pumni, calea către cunoaștere, drumul către sens?

Soarele scăpătă în clipa aceea, câteva raze în graiul cald al crizantemelor de toamnă. Pe templu, svârli un mănunchi luminat, bronzul răspuse cu un luciul, ca un geamăt de greul frumuseții ce fusese îngăduită ochilor unui muritor. Atât era mult! Și el voia atât cât El nu îngăduia oamenilor. Să știe că *este*, să știe dacă *este*, să știe de ce *este*, Dumnezeu, frumusețea, pulberea.

Să-i strige de undeva lumina, să-i căute nisipul, să-i urle vântul, *este!*

Țara lui era de mult înecată în praful deșertului străbătut; prietenii, familia, dragostea, zăceau în ultimile cute ale zăpezilor pe cari le trecuse; amintirile, îngropate odată cu ultimul șacal care urlase acolo departe, otrăvit, odată cu ultima reptilă sugrumată de mâinile lui goale, netede, undeva, nu știa unde.

Acum era aici, aici cu sufletul întreg, cu toată flacăra dorului aprinsă, acum, când soarele îl primise la sfatul celor ai săi, va ști, va afla acum. Poarta de jad se închise tăcută în urma-i. Surd, îi împinse pașii o beție clară, un chiot de sânge se svârcolea în el, înainta fără voința sa. Un luciul negru, imens, cu reflexe palide îi apărură înaintea; ca într'un vis, își descoperi deodată chipul, în fund, depărtat.

Se apropie, încăperea se lărgea, se boltea, lumini și umbre îi întovărășeau din toate părțile.

Chipul și-l vedea mereu, mai alb, mai aproape, mai luminat. Umbrele negre jucau acum o sarabandă grotescă, fără zgomot. Un bronz cântă undeva în tăcere. Se opri. Inima lui tresărise. Se privi lung în oglinda răsărită acum atât de aproape, încât fruntea lui o atinse. Uită de toate și de el însuși, cel care trăia. Ii răspuse din oglindă, o mască a morții a chipului său, așa cum va fi dincolo de moarte, după moarte. Figura lui era aceeași cu a cadavrelor zărite cândva pe-o apă, ochii care clipiră leneș, fără viață, de câteva ori, îi dădură o clipă iluzia aceluși cap de Crist din lemn găsit nu știu unde și-ai cărui ochi se închid și se deschid neîncetat de veacuri.

Se privi cu-atâta intensitate, încât pierdu pentru câțeva vreme, legătura cu orice lumesc, care-i dădu senzația, poate teamă, sau reala străfulgerare a unei revelații de sens. Fusese în moarte dincolo, dar nu îndrăznise, sau nu putu să privească mai adânc? Fusese până *acolo*, simțise că acolo era ceva ce căuta, dar o teamă biologică, instinctivă,

a cărnei vii, îl împiedecase.

Se trezi cu un frig în oase, o frică stupidă îl cuprinse, privi încetșor împrejur. Se simțea ca venit în fuga mare, dintr'un loc nepermis. Păstra totuși în sine senzația nouă cu totul, ne maiîntâlnită, de scufundare în ceva, de pierderea legăturii cu sine, cu omenescul și regăsire sau de găsire, a ceva uimitor de nou. O fărâmă din ceea ce ar duce spre adevăr, acolo, un preludiviu a ceea ce nu poate începe.

Incercă zădarnic din nou și din nou, vedea doar o oglindă și chipul lui obișnuit, reflectat acolo.

Trețuia să fugă. Aleagă și deschise ușa de iad care se izbi puternic în urma sa. Lotusul negru se vestejise. Peste tot, era noapte. Incepu să scoboare treptele câte zece. Râdea și-și târa ghetetele de păslă cenușie pe marmora grea. Șuvițe cărunte îi atârnavă pe obraji. Râdea în hohote și cobora mereu. Ajunse jos, mai jos decât cei cari scormoneau pământul, ajunse aproape de țara lui, pe care n'o cunoștea însă. Amenință vântul cu pumnii, se așeză la margine de drum și râdea.

Încet se făcu lumină în el. *Trăise!* Retrăia. Zăcuseră în el crâmpete de lumi, în vâlvătaia primei lor închegări. Ținuse în pumnul strâns al mânei drepte începuturi de lumină caldă și aromată. Strângea cenușe în dinți, o clipă în urmă.

Plângea ceva înlăuntru, se sbătea și nu răzbea afară din cușca singurătății. Un fir din lumina lăuntruului, un bob din strânsoarea minții aflate odată drum către ziuă, pășea pe muche de zare aburită și 'n hohotul primei bucurii ce se încheagă, zarvă de aripi și dor porneau să se intruzeze.

Și durul lor era zbucium și zbuciumul, plânset și durere și durerea singură numai cu ea; își sângera fruntea, își zgâria straiul și carnea.

Subțiri din ceață, degete moi, cu unghii scârnave, auzeau cum se sbate alt viu și uneori se întindeau să se prindă. Își întindeau ghiarele în sânge, în carne și răsuceau cu ochii închiși, cu zâmbetul beat al animalului ce posedă. În urmă, degetele moi, rămâneau lipite, ude, reci. Și apele s'au ales de la o vreme și frânturile se afundau în clisa groasă și întunericul desprins din încuietori, se resfira peste tot. Se despărțeau în clipa aceea duhurile care au năzuit către lumină, și proaspătă împlinire, către tămăduire și scântei din țarie, de apele mulcome, puturoase și stătute ale cărnei cu sine împăcate, ale cărnei moi și turtite.

Duhurile sburătăciseră undeva în mucgaiurile umede ale unui meleag îndepărtat și cu încetul neputința din suflet se zidi pe din lăuntru.

Durerea se mulcomi și-și strânse pe lângă ea, poalele hainei de aer mare. Și-astâmpără freamătul nu pentru că amărăciunea și-ar fi găsit deslegare și haosul lumină, nu, ci pentru că plânsul îi încremenise sleit și inutil pe suflet.

Adormi cu capul în piept.

Un soare călduș, vesel îl găsi tot acolo, în zorii zilei, ce urma. O lume indiferentă, gălăgioasă forfotea inutilă pe drum.

Era singur cu el, mai singur cu nebunia lui. O pace omenească, împletită din tină, din renunțare? se innoda în el, i se ridica de după carne și gând.

... Am tencuit în mine năzuința îl străbătu un gând. Alungă o apă de paianjen, și drept se ridică, spre muncă, spre anima...

Reverie citadină *)

Nimic nu te invită mai solemn la singurătate ca un lac cenușiu, pe care vântul tremură bucăți sfâșiate de cer. Oricât s'ar spune că singurătatea e o mobilă de interior, în oglinzile căreia nu sclipește decât soarele ascuns al propriei tale personalități, eu cred că privilegiul acesta, care te face să crezi în asemănarea cu Dumnezeu, e uneori o răsfrângere a peisagiului. Prietenul meu Ovid, care e un pasionat admirator al lui Rilke, îmi vorbește deseori despre singurătatea omului trist dela Duino. Cred că prietenul meu face greșala de a crede într'un anumit tip de singurătate, într'o singurătate pe care încearcă să o adopte, și să și-o apropie, ca pe o haină sau ca pe o metodă specială de a câștiga la ruletă. În rătăcirile noastre prin oraș am încercat să-l conving că a fi singur înseamnă a fi tu însuși, limpede și desăvârșit tu însuși, ca un pahar cu apă rece pe o tavă de argint. Există un singur tip perfect de singurătate: acela care-ți convine. E inutil deci să cauți în pledoariile, chiar geniale, ale altora, un bun pe care e de ajuns să-l răscolești în propriile tale adâncuri pentru a-l găsi.

Mă gândeam zilele trecute la această unică valabilitate a singurătății și aveam cu atât mai multe șanse de a ajunge la o concluzie acceptabilă, cu cât rătăceam singur pe malul unui lac din marginea orașului. Ovid dădea unul din acele examene fără nume și fără timp, pe care îl ghicești dificil și înfundat în necunoscut, ca o insulă dincolo de „hic sunt leones!“

Plouase câteva zile în șir și cerul păstra încă rămășițele inofensive ale norilor, prin spărturile cărora țâșneau, din când în când, razele unui soare, bolnav de Nord și amurguri fără număr. Vara trăia numai în luciul festiv al ierbii și al frunzelor curate și proaspete ca niște fete de Duminecă. Pe marginea lacului, încremeniți în răbdare, câțiva cetățeni pândeau momeala dela capătul undiței cu o atenție placidă și totuși pasionată, care mă făcea să descopăr în fiecare un vițios evoluat, un adept fanatic al bățului cu sfoară. Sufla un vânt ușor, care încrețea fața apei și îndoia sfoara undiților într'o curbă grațioasă care ascundea totuși, la un capăt, moartea. O barcă încărcată de fân cosit se apropia de țărm și mirosul ierbii tăiate de curând dădea aerului nu știu ce majestate primitivă. Departe, dincolo de maluri, înalte coșuri de fabrică, încremeniseră pe cer ca penelul unui pictor mort cu mâna pe pânză.

Timpanele mele de citadin, obosite de zgomot, respirau tăcerea cu recunoștința unei tobe părăsitate. Sau poate era numai un zgomot mai mic, în această margine de cetate, o atmosferă în care sunetele ajungeau de departe, în-năbușite și moi.

Singurătatea m'a înfășurat fără să o chem, ca un amurg sau ca o boală, care nu așteaptă invitații. Îmi închipui tristețea organică a oamenilor din Nord, crescuți în fața apelor cenușii ale mării lor, cu sufletul impregnat de culoarea aceasta care nu înseamnă moarte ci o veșnică amintire a ei. Înțeleg dorul lor de a se apropia unii de alții, de a fi în societate, de a nu se simți singuri în peisagiul acela solemn și rece în care chiar Dumnezeu e o spaimă. Sociabilitatea e o consecință a acestei spaime, o cauză acceptabilă a clubu-

rilor engleze, a asociațiilor scandinave, a corurilor germane. Viața în grup, braț lângă braț și suflet lângă suflet, apare ca singurul leac al acestei groaze cosmice pe care omul din Sud nu o cunoaște. Cenușiuil acela putea fi pentru mine, care nu sunt un nordic, cea mai perfectă integrare în singurătate, oferindu-mi toate aspectele exterioare ale peisagiului, fără a-mi inocula spaima de care suferă atavic popoarele septentrionului.

În seara răcoroasă care cădea printre nori, peste apele agitate, plimbarea mea a fost cel mai puternic argument împotriva teoriei lui Ovid. Pânze albe, aplecate de vânt, legănav siluete subțiri de bărci elegante și o muzică a răsunat undeva, purtată de briză, împrăștiată și iarăși aproape, ca un val capricios. Singurătatea mă înconjurase, pătrunzându-mă odată cu răcoarea amurgului și o tristețe blândă m'a învăluit, purtându-mi pașii pe aceleași alei, într'o rătăcire fără scop. Singurătatea fusese mai întâi dincolo de suflet, în apele plumburii și în vântul înserării, și abia apoi în mine. Aș fi vrut să am lângă mine prietenia volubilă a lui Ovid ca să dărâm o teorie care, în fond, poate fi valabilă din punctul lui de vedere. Căci există o singură singurătate adevărată și perfectă: aceea care crește din sinceritatea fiecărui. Cea care vine din afară, oricât de puternică, nu face decât să umple un tipar și să dea glas unei coarde care, în fiecare om, cântă altfel.

Vintilă Horia.

PRINTRE HOLDE

Mai știi? Când am plecat din mine printre holde,
Și mi-am lăsat acasă gândurile 'n poartă,
Păream atât de tânăr și de trist. De-atunci îmi
[poartă

De grijă numai depărtările și pieptul gol de

Ambiții oarbe, mângăe pe gene, noaptea, stele.
Aud cum inima sărută umerii, ogoarelor
Și cum se 'nchină fagii pentru sufletul cocoarelor
Ce vin de peste țări și mări, ca dorurile grele.

În jurul meu se scaldă diminețile în gârle
Și soarele se joacă iar cu prunii prin ogradă.
Ca roua printre ierburi, zâmbet de zăpadă,
În fiecare vorbă bolta de smarald asvârle.

ION ȘIUGARIU.

*) Fragment din volumul cu acelaș nume.

O prejudecată :

Discuțiile în jurul poeziei provinciale abia sunt la început. Fenomenul de resurrecție poetică și afirmare suscita un interes care ne bucură că se lățește pe zi ce trece. Nu de mult d. Pompiliu Constatinescu recunoștea existență fenomenului provincial denumindu-l cu un titlu destul de propriu, acela de primăvară literară. În același timp scuza activitatea d-sale de cronicar literar pusă, spre deosebire de-a istoricului, sub semnul hazardului, lăsându-ne a înțelege că vinovăția de a nu se fi ocupat de fenomenul acesta se datorează circumstanțelor care obligă criticul de a se supune nu voinței sale. Altădată, făcând un mic istoric, adaugă la cele de mai sus afirmarea, justă poate pentru domnia sa, că indiferența centrului față de provincii e numai presupusă și trebuie să treacă în domeniul legendei. Pentru ceace privește sectorul ultimului deceniu literar spusele criticului dela „Vremea“ nu sunt juste. Noi, toți provincialii care ne găsim pe aici și aiurea știm lucrul acesta, nu e nevoie să-l mai demonstrăm și a polemiza cu d. Pompiliu Constantinescu ni se pare și disproportionat și irreverentios.

De-altfel nici scopul acestui articol nu va fi atins. Cât ne privește am accentuat din răspuseri și am căutat a demonstra realitatea revirimentului literar provincial cu caracterul său poetic. Am denumit mișcarea cu titlul de neoromantism, deși niciodată istoria noastră literară n'a fost brăzdată de vreun șuvoi în iatregime romantic, pentruca denumirea să capete o justificare integrală. Dar, reîntoarcerea la calm, la sursa poetică aflată în emoție, la exprimarea simplu și cinstit a extazului sau durerii, după epoca cester 20 de ani post-belici încărcăți de povara hermetismului lucid și-a suprarrealismului fără mecanică, revenirea la matcă în urma experiențelor poetice de mai sus, poate fi privită sub aspectul unui neoromantism, curent ce se integrează în făgașul tradiției spiritului nostru cu graba și entuziasmul celor ce-au rătăcit drumul și regăsesc acum cărarea. Indiferent că poartă un nume sau altul, primăvară literară (se cuprinde aici noțiunea cantitativă) sau neoromantism (calitativă) efectul provinciei nu mai poate fi tăgăduit în realizările sale și chiar anumite sectoare pot fi decupate după caracter și conținut. (Indicăm existența poeziei celor dela „Abecedar“ a „ardelenilor“, idilică, robustă, sănătoasă și panteistă, a celor dela „Iconar“ a „bucovinenilor“ de o esență mai fragilă, mistică, cu mult azur și mult cer, apoi izolate apariții — Aurel Marin — care nu se integrează nicăiri). Ultimii 3—4 ani, mai cu deosebire, au ajutat ca provincia să scuture depe capul său câteva prejudecăți și să se arate așa cum este. Pe ici pe colo însă se mai ivește din când în când câte o astfel de prejudecată. Una din acestea pe care căutăm a o îndepărta astăzi este aceia că poezia provincială cultivă cu deosebire tristețea care-i conferă un aer minor și decadent. Sunt, e adevărat, printre reprezentanții provinciei tinere câțiva care pot fi considerați într'o astfel de categorie, dar nu pentrucă ar exista o caracteristică generală, ci așa cum într'o categorie de indivizi unii se deosebesc de alții prin conformarea și înclinările înăscute. Noi înșine l-am numit pe Alexandru Călinescu poet al tristeții. Aiurea am căutat să arătăm, și nu știu dacă s'a înțeles că am acuzat acolo, încăodată, confrății poeți din capitală singurii care aveau cunoștința de activita-

tea lui Al. Călinescu și deci în măsură a sprijini moralicește un confrate de talent (o! nu prin acele notițe anodine de gazetă!) și n'au făcut-o, orbiți de strălucirea talentului lor. În izolare și singurătate când sufletul tău aspiră la o comuniune cu toți oamenii ce-ți sunt dragi, când vezi privirea lor indiferentă sau disprețuitoare, ce altceva să cânte Al. Călinescu? A avut dreptate să spună:

„Dar când prin vine cuget că purtați
Un sânge cu al meu zidit odată,
Revolta 'ncepe aripa să și sbată,
Și plâng că-mi sunteți frați“. (Amar).

Mai este Ion Sofia Manolescu. Acest poet autodidact, la 28 de ani poartă cu el un suflet de copil, și nu numai aici poate fi găsită o zonă comună ambilor poeți, din sector de înrudire. Nu e locul să stăruim prea mult.

„Sub plopul uitării din poartă
Trecutul legat ca un câine
Când simte că într'un ogradă
Smucește și latră la mine“.

Spune poetul undeva categorisind poetica sa extrasă din zădărnicia amară a unei tinereți trecute, din contemplația timpului ce nu se mai întoarce. Ar mai fi d. George Lesnea. Emoția acestuia nu se exprimă totdeauna în întregime curată. Elemente prozaice și exterioare vin să se alipească și să ne prezinte un conglomerat în care strălucesc vinișoare de aur. Poate făcând parte și din altă generație, poate prea izolat în propriul său orgoliu d. George Lesnea nu are contact activ cu viața noastră literară, deaceia numai îl indicăm. Poate vor mai fi. Dar la aceștia de ce nu se consideră Emil Giurgiuca, Traian Chelariu, Mihai Beniuc, Mircea Streinul, Aurel Marin, George Popa, E. Ar. Zaharia? Poezie de tristețe? O atmosferă decadentă? Nu mai credem.

„Amurgul lunecă pe ape, apă lină.
Imi sângeră pe frunte plesnele,
Imi tremură prin spinii verii glesnele,
Da 'n piept îmi arde-un bulgăr de lumină.
Și faun beat de vinul zării mă trântesc
Intr'un răzor,
Pândind cum vine o fată pe cărare,
O rugă să o desfrunzesc pe soare
In palmele ce-mi ard și înfloresc.
Și-un zeu nesățios sfărmand în mine-o liră
Mă 'mpinge să-i strivesc pe buze macii.
Cuprinși de brâu pornim. Copacii
Privind în urma noastră lung se miră“.

Sunt ultimele trei strofe din reprezentativa „Tinerețe“ a d. Emil Giurgiuca. Versurile de față ne dau o imagine a sentimentului idilic din poezia d. Emil Giurgiuca. Există apoi în „Anotimpuri“-le poetului dela Sighișoara o mare poftă de viață, un sentiment puternic panteist, un gust amar de pământ, de aer, de copaci. Accentele sale de tristețe, rare, pleacă dintr'o nesatisfacere a aceluiași mare dor de viață în manifestarea lui sentimentală.

Cu d. Mihai Beniuc ne găsim în plină revoluție. Individualismul acestui poet crescut din propriile-i isvoare, adă-

pat de un orgoliu sănătos și rustic, ia forme de o vigoare neobișnuită.

„Când voi isbi odată eu cu barda,
Această stâncă are să se crape
Și va țâșni din ea șuvoi de ape!
Băeți, aceasta este arta!“

Sub semnul de față, răsvrățitor și temerar se deschid „Cântecele de pierzanie“ a d. Mihai Beniuc, care continuă în poema următoare cu această imagină de voe bună melancolică plecată dintr'o conștientă a plenitudinii sale:

„Ca țăranul printre snopi de grâu
Voi intra massiv și greu în vreme
Cu un car cât dealul de poeme,
Murmurând o doină trist, molău“.

Și 'n sfârșit rara imagină de mai jos, de o neașteptată și deplină sugestivitate conturează palid profilul acestui liric inegal, robust și ateu:

„Azurul se deschide larg,
Fug norii speriați în lături
Și iată, suflete, începi
Cu-aripa stelele să mățuri.

Tot colbul cerului se 'ncurcă
Prin uriașul meu penet
Și luna strigă ca o curcă,

Ascunsă roșie 'n făget“ din „Vulturul de foc“.

Pe George Popa îl găsim în măsura liliacului, a transparentelor. Aventura sa spre legendă, cavaleriească, nu este oare și-a unei tinereți optimiste?

„Pașii sunt de lumină pe drum
Și mari, ca de voinic —

Stăruie 'n sânge mirajul legendei
Și nu mă mai poate întoarce nimic“.

Din asemenea fragilități prin care circulă o poezie suavă se construiește d. George Popa, cavalier în armură pentru biruința unei legende. Elegiile lui Aurel Marin pleacă dintr'un sentiment de autentică umanitate: Prietenia ce-o cântă și moartea sau tristețea iubirii sunt teme generale de care nu poate fi făcută vinovată provincia.

D. Aurel Marin e prea conștient de arta sa și orgolios spre a suferi în singurătatea provincială! O liră sensibilă vibrează în singurătate la atingerea eternelor dureri omenești!

Senzual și cald E. Ar. Zaharia este un poet luminos, îmbătat de mireasma poeziei (poezie, poezie, imemorială libație!)

„Subțirile aed cu lira subțiori înalt înspre mare

Ca Omer în alte restimpuri prin orașe eline

Un veac de lumini și-o inimă de aur cu sine

Poartă încă fragede pe meleaguri barbare“-

Acesta-i cântărețul bucovinean: subțire aed cu veacuri de lumină.

Alții? Li știm. Teofil Lianu, Traian Chelariu. Cel dintâi încărcat de folclor, al doilea posedat de frumusețea rațiunii egală cu sine și rece.

Nu, în mod evident, că poezia provincială este decadentă sau de tristeți nu mai poate fi un punct de vedere. Și-această prejudecată trebuie să dispară.

Poezii provinciali își au, fiecare în parte, o problemă proprie. O cultură finută la zi, desăvârșită în solitudine, adapă resursele lor naturale de o vigoare nouă, din care, cu siguranță va isvorî un curent ce va schimba înfățișarea actuală a literaturii noastre.

Mihail Chirnoagă.

Profesorul universitar Ovid Densușianu.

Profesorul universitar Ovid Densușianu nu mai este. A intrat în marea singurătate, într'una din nopți, lăsând lucrul început de cu seara neisprăvit, ca și când ar mai fi crezut într'o întoarcere, cândva, la masa lui de studiu.

Cine ar putea să redea toată durerea care ne-a cuprins sufletul, la vestea morții lui?

S'a pierdut una din mințile cele mai strălucite pe care a putut să le dea, decând există, neamul românesc. Natura îmbinase armonios calități rare de gândire și de faptă.

Dintr'o veche familie de cărturari, Ovid Densușianu, pe lângă o inteligență neobișnuită aducea și un caracter dârz, combativ, intransigent.

S'ar părea că am spune aci un neadevăr deoarece, acum, din fugarele rânduri scrise de prietenii săi, s'ar desprinde că a fost un iremediabil singuratic, un izolat care și-a închinat cărților viața întreagă, retrăgându-se dintre oameni. Și nu este așa.

Cei care l-au cunoscut mai înainte vreme, poate atunci când pornea, cu nedesmințită însuflețire, mișcarea de înnoire a literaturii române, prin revista „Viața Nouă“, ar putea aduce mărturisiri mai prețioase.

Ovid Densușianu n'a fost însă nici în timpul din urmă un inactual. N'a fost niciodată.

Sunt astăzi mulți alții, iubitori de trâmbițe și surle, care, rămași în urma vremurilor, cred că mai pot duce pe umeri povara deschizătorilor de drumuri.

Ovid Densușianu nu a fost dintre aceștia.

Dupăce a arătat răspicat, atunci când trebuia, drumuri noi pentru literatura și cultura noastră — începând cu poezia, căruia i-a închinat unele pagini neuitate — el a continuat să pregătească, pentru mai târziu, suflete de cărturari, suflete de iubitori de cărți.

Iubind, e adevărat, mai mult lumea cărților decât sgomotul vieții obișnuite, Ovid Densușianu a rămas, până în ultima vreme, același vechi polemist de o ironie usturătoare dar și de o finețe fără pereche.

Demn, de o corectitudine exemplară, cu o bunătate ce nu se putea întrece, în ființa lui se îmbina în modul ceș mai fericit artistul cu omul de știință.

Ovid Densușianu nu avea darul vorbirii și poate a suferit din această cauză, desigur fără ca să mărturisească vreodată cuiva. Nu ne putem închipui altfel pentru un om a cărui lume sufletească era atât de tumultuoasă.

Când acum aproape zece ani ascultam întâia lecție de filologie romanică, ni-l amintim vorbind cu vocea înceată, parcă obosit, cu nu știu ce umbră peste ochii lui mari.

Mirajul începea dincolo de vorbe. Cărțile sale, cursurile sale — în toate domeniile în care a scris — erau cele mai căutate, și mai cetite de numeroșii-i studenți.

Ovid Densușianu pregătea cultul cărții, cultul muncii intelectuale.

Poate niciun alt profesor nu era atât de iubit.

P O E M.

Să nu dai ochilor păduri de brad!
 Nici să n' asculți prin ceteni cum cercei
 De sevă cad!
 E - atât de cald!..
 Atât de trist din căni de smalțuri apa bei
 Când știi, în munți, cum căpriori
 Privirile 'n izvoare - și scald —
 E atât de trist aici
 Nici nu mai știi
 Ce să citești, ce să mai scrii!

ALEXANDRU CĂLINESCU.

CÂNTEC LANGĂ O TRISTEȚE.

Mă doare lumina calmă, pe umărul drept
 Și strigă în mine tristețea răsăritului de lună
 Azi, toate mă vor și cerul mă mângâie pe plept
 Unde cu apele timpul. În zori, se cunună.

Versul cel mai pur e, poate, acela de moarte
 Tu îi simți, adesea, pulsul și inima ți-o strângi
 Asculți, uimită, cântul cum vine de departe
 Și ai vrea să chemi o zare și cerul să îl plângi.

Arunci nu zâmbet pe-o mare de tristețe și chin
 Și-un munte de imagini, acum, din mine crește,
 Mă urc, încet, pe el cu cețuri care vin
 Și-o toamnă care geme și'n urmă vestejește.

OVID CALEDONIU.

ALTFEL DE PRIMĂVARĂ...

În mâini, copilul 'a prins o jucărie...
 — Era o stea mărunță și bolnavă.
 Pe urmă 'n ochi a fost o bucurie
 pe care lacrima o îmbujora, suavă...

Un vînt hain i-a scuturat o pleoapă
 ca pe o frunză mică de cleștar.
 Și 'n inimă a năvălit o apă
 de neființă, — rece ca brumar...

Minuțele s'au strîns ca niște crengi
 prin care toamna - a vremuit, îngenunchiată.
 Iar pe fereastra dalbă -a frunții reci
 flori vinete au viscolit pe dată...

Din clipa asta sufletu' a plecat:
 o floare mică înspre primăvară...

Și mîna Mamei, lângă fruntea lui
 a înmugurit un ghiocel de ceară...

ION AUREL MANOLESCU.

MĂ SUI PE-AICI

Mă sui pe-aici, pe unde altădată
 Mi-eșau cu palmele întinse înainte - alunii,
 Pe unde pomii se 'nfoiau de pasări
 Și muntele era iubitul lunii.

Odată, umbra-mi tânără și sveltă
 Era o căprioară peste stânci.
 Îmi săruta atuncia cerul fruntea
 Și glesnele, prăpăstiile-adânci.

Mă sui pe-aici, ce trist să-ți cauți viața
 Pe drumuri lungi de vise și de munte,
 Să îți desfaci trecutul ca un cort pe vărfuri,
 Să-ți pue luna cozoroc la frunte.

Mă sui pe-aici. M'o auzi ecoul?
 M'or recunoaște apele prea line?
 Ce trist trec vânătorii printre sălcii!
 Ce greu trag plumburile vremii după mine!

VIRGIL CARIANOPOL.

Nu-i poate nici-un cântec

Nu-i poate nici-un cântec
 Atât de cald să-ți spună
 Cum orele 'n descântec
 Tristețile mi-adună.

Port liniștea în mine
 Ca marea fluvii vaste
 Și amintirii caste
 Duc rodul lirii line.

Vreau chipul să-ți rămână
 Neșters de timp în carte —
 La fel ca o fântână
 De dincolo de moarte.

GEORGE VAIDA.

VACANȚĂ BOLNAVĂ*

Lumina verii-a 'ncremenit în suflete și munți.
 Acum așteptăm ploile sub care vor putrezi amintirile,
 Resimțind febra din toate pregătirile
 Ce ne-au adus tristețe pentru frunți...
 Inima brazilor plângea cu rășină
 Aurul zilei de August
 Când vulturului din piept i-era îngust
 Azurul rotirilor după care suspină.
 Ce dureros înspuma luna plină
 Plopii și veghea suferinții:
 Boala creștea, înfigându-și dinții
 Precum o jivină lihnită 'ntr'o tulpină.
 Melancolică, Basarabia era cu noi
 Iubind-o în al fructelor miros
 Și 'n luceafărul acela jos
 Și verde cum dă un altoi...
 Ca niște iluzii — albastre, serile.
 Nu mai aripa ta frântă, de cocor,
 Vâslea prin rugăciune, febră și dor
 Pierdută cu toate poverile...

OCTAV SARGETIU.

* Din „Vad de cântece și stele“.

M E

NEDUMERIRE

Cum m'ai binecuvântat tu, dacă
Soarele zădarnic îl chem
Să poposească la mine 'n poem
Și strălucirea rime-i săracă?

Chem vântul tineresc al primăverii,
Crâmpee de azur,
Insist, conjur,
Dar cad supus durerii...

Nu mai vin prieteni,
Stele la fereastră nu mai vin...
Stihul se usucă, inima-i venin,
Uscate flori și cetini!

Mai binecuvântă odată,
Dăruiește harul tău rar,
Să nu alerge 'n zădar
Pe colina versului, curată

Dimineața cântecului meu,
Ci asemeni flăcărilor sfinte,
Ardă smirne fragede 'n cuvinte
Să ridic prinos lui Dumnezeu;

Versul meu să fie ca o fată,
Crin subțire, figure ceresc,
Cui voiu îndrăzni să-l dăruiesc
Inima să-i ardă dintr'odată.

E. AR. ZAHARIA.

Tristeți de seară.

*Ce calm apăsător e în odăea mea.
Clipește scurt lumina, dar somnul nu mă fură.
Arunc din mână cartea, m'așez pe canapea;
M'a podidit tristețea ca sângele pe gură.
Ah! amintiri — ca dropii — îmi cad pe suflet grele.
Nu mai trosnesc prin toamne harapnice și focuri.
Cum curge din Moldova copilăria mele
Și mi plânge 'n lut și 'n taină tovarășul de jucuri.*

ION SOFIA MANOLESCU.

CLEȘTAR IMPUR

E tras în țepă somnul. Cad așchii împrejur
Sau raze? Clocăria solfegii bea 'n azur.
Cu mâinile în lături fântânile tresar:
La ghizd, sosit din stepă, opritu - s'a un car.

Inourate pâinii de bună-dimineața
Sorbind sineală 'n palme se răsucesc pe gard,
Noi trecem peste puntea subțire care-și prinde ața
Painjenul, pe ape ce aspru 'n soare ard.

Ca 'n peșteri stalactite cresc liniști de zăpadă
In sufletele noastre. Dar ce ghiocul strânge?
Dulci zgomote de patimi se prăvălesc: cascadă,
Sensibil cântă lira și 'n degete și 'n sânge.

În ochi tăceri de-abise cu alge și se-aștern:
Privindu-ne răsfrângem infernul în infern
Aldoma cu poiana de-aramă și lumini:
Trecând pe cărăruie grădini trec prin grădini.

E rară bucuria din inimă și petale!
Îmi sprinț totuși fruntea, ca trandafirul 'n spini,
Și caut izbăvirea de zodia ancestrală,
Să nu cuvânte glia în noi, ci vis de crini.

GEORGÉ MENIU.

CHIOT PĂDUREAN

Fagii țării mele cât cu ochii zarea vezi,
Se întind păduri în hohot sub un cer silvan.
Cântec de furtuni sau foșnet de zăpezi
Li-i povestea, strânsă 'n flaut pădurean.

Fiecare creangă o fi fost odată,
Braț haiduc încins în luptă românească.
Doine-au fremătat și bocete. Și iată,
Versul meu tristețea-ar vrea să li-o găsească.

Licărul de steauă care vă păzește 'n vreme,
Șipotul de ape-s versul vos' șoiman,
Fagi înfipti în cântec și blesteme,
Faceți-mă țării chiot pădurean.

PETRE PASCU.

T R E A Z.

În caucul palmelor am adunat tristeți
Și gândul (meu) stă treaz ca un seraf în poartă.
Dar cine peste vreme neconținut mă poartă
Și-mi dăruie priveliști de blonde dimineți.

Mai stai singurătate să bem azur din oale
Și'n adieri de chiot să îmbătăm durerea.
Tu inimă sihastră îți cată mângăerea
Și bate tot mai harnic mătăni și-osanale.

Avântul din privire, încumetă-l spre creste.
Pe piscuri fulgerate, să fulgeri infinit
Să smulgi din mărginituri nețărmarite, mitul
Ce scrie peste veacuri, eterna sa poveste.

În asfințit voi merge să dorm vrăjit de zări
Aproape de destinul meu umed și închis.
Sub pomul plin de roade oprit în paradis
Să flutur către criptă, supremele chemări.

PETRE PAULESCU.

S' APLEACĂ ALBA CREANGĂ.

S'apleacă alba creangă de salcâm
Pe zâmbetul și pe tristețea mea.
Tăcută — ca o trecere de vânt,
Îmi cade floarea peste pleoape, grea.

Și liniștea cu pas de ciută lin,
Coboară lângă mine — sideral,
— Prin ierburi de mătăasă, câte-o stea,
Culege roua 'n cupe de cristal.

Sub leneșe umbriri de catifea,
M'adoarme ruga apelor din munți
Și luna țese moale învelși
În țărini, peste vreri, pe arse frunți.

Pierdut în somnul meu adânc,
Să nu mă știe 'n lume nimenea,
— Doar alba creangă 'ntinsă din salcâm,
Să-mi fie 'n noapte candelă de nea.

DIMITRIE DANGIU.

El dă tot, fără să ceară nimic.

Surprinzătoarea-i mlădiere sufletească pornea poate și din sufletu-i de poet. Lucrările-i de erudiție sunt de o claritate desăvârșită și limba în care sunt scrise constituie un neîntrecut model de limbă literară.

Ovid Desușianu era dintre scriitorii mai vechi, cu nemărginit respect pentru literatura scrisă. Articolele lui chiar și cele de polemică, așternute oricum mai în grabă, poartă pecetea lucrului îndelung cumpănit și gândit.

Numai acest exemplu și l-ar ridica desigur cu mult deasupra altor cărturari, în prețuirea tuturor.

Scrierile lui însă, deși de o importanță covârșitoare și cerute pretutindeni, n'au avut totuși o prea largă răspândire. De vină a fost și cultura noastră, atât de restrânsă până mai ieri.

Azi, editura Fundației pentru literatură și artă și-ar

adăuga unul din cele mai trainice titluri de glorie dac'ar retipări cărțile lui, cărți fără de care nu se poate înțelege cultura românească, mai ales cea *Histoire de la langue roumaine* precum și studiile-i de istorie și critică literară.

Edițiile apărute până acum au fost prea scumpe și iubitorii scrisului lui cu greu și le-au putut procura.

Dac' ar trăi încă, Ovid Densușianu n'ar permite să i se răspândească astfel cărțile.

El a înțeles că o carte este scumpă, e rod al unei adânci meditații, al unei istovitoare neliniști sufletești, un fruct rar al gândului.

El poate vroia ca să-i fie căutate cărțile.

Dar azi îl cerem noi, îl cere generația care se ridică.

În sufletele noastre Ovid Densușianu va trăi pentru totdeauna și ne va călăuzi și mai departe pașii în literatură și în știință, cu stăruitoarea-i amintire de cărturar înțelept,

Aurel Marin.

Două vorbe despre singurătate.

Odihnindu-și din când în când muza, poetul Ștefan Baciu, săturat poate de menu-ul, mereu acelaș nectar și amțozie, — din Olimpul versului, coboară uneori, cu oarecari intenții de incognito, în rândul bieților proletari ai literaturii, prozatorii. În această proză, haină de lucru a scrisului, uzată ca un efect purtat de mai multe generații de recruți, și-a îmbrăcat modest Baciu câteva păreri asupra singurătății, într'un număr, vechi deja, al unei reviste bucureștene al cărui nume nu poate fi rostit în surdina.

Legând frăție de gând cu atâți alți apologeți ai singurătății, Baciu, traducându-și în proză rimele care probabil îl hărțuiau, cădelnițează rând pe rând frazele sale la icoana veche și afumată de tămâieri seculare, a singurătății.

E în adevăr minunat cum toți poeții au la activul lor un pelerinaj la Meca singurătății, mânați parcă de acelaș fanatism islamic ca drept credincioșii lui Allah. Cu acelaș respect ateu față de sigurătate, cu care aș intra într'o moschee răspund poetului Baciu, încercând să-i arăt că mult cântata lor singurătate nu-i decât „licență poetică“.

Voi înșira scurtele mele considerații asupra singurătății în jurul unei definiții pe care o aleg între toate câte mi se îmbulzesc în gând: Omul singur este omul fără oameni, omul care a ucis sau numai a cloroformizat restul omenirii, spre a rămâne singurul supraviețuitor sau singurul treaz între toți. Cu toată apropierea ei de mizantropie, această definiție este singura sinceră, fiindcă procesul „însingurării“ nu constă în nimic altceva decât în isgonirea utopică a celorlalți oameni, sau, mai timid în depărtarea de aceștia. Restul făpturii, tot ceea ce este extrauman nu e întru nimic afectat de acest divorț al omului de om.

În defavoarea acestui fapt al însingurării există o prohibiție naturală, un veto, nu al oamenilor care oricând se pot contrazice pe ei înșiși așa cum contrazic pe alții, punând un da în loc de nu, ci al naturii ale cărei hotărâri sunt decizii ultime.

Singurătatea, lipsa de oameni, nu a putut-o îndura cel dintâi Dumnezeu. I-a fost urât Domnului, la început, i-a fost urât și în primele cinci zile ale creației, numai cu natura care avea să devină mai târziu turnul de fildes al poezilor,

obligator ca o lavalieră. Abia în cea de a șasea zi din prima săptămână a timpului, creind pe om, Dumnezeu și-a acordat repaosul binemeritat al celei de a șaptea. E poate în Shabatul vechiului Testament o sărbătorire hebdomaderă a vârstei omului în săptămâni, ziua omului în loc de ziua Domnului, omagiu orgolios al acestuia către cel care nu s'a putut lipsi de el, după cum nici lui nu-i poate lipsi.

Iar omul n'au fost om, până n'au fost oameni. Din coasta lui Adam, (de notat: din coastă, nu din cap, ca singură înțeleapta Minervă) a fost făcută Eva. Iar coasta lui Adam care s'a numit Eva, s'a întors în pieptul lui devenind una cu el, apăsându-i pe inimă, fiind o viață din două vieți. După lumina din lumină, a fost lumină în lumină; viețile s'au strâns mănunchiu, într'un rug cu o singură flacăra.

Omul perfect n'a existat niciodată, fiindcă perfecțiunea înseamnă lipsa păcatului, a oricărui fel de păcat, moral, artistic, tehnic sau altfel. Or păcatul e tocmai ceea ce distinge pe om de Dumnezeu. De aceea, omul perfect nu va exista niciodată. Dar omul complet există și acesta nu este omul singur. Omul complet este omul complectat de alți oameni, este omul frate siamez cu oricare om, cu care trăește alături.

Și totuș, poeții cred în singurătate. Ei spun: rămân singur cu mine-însumi. Dar ei nu știu, sau poate uită, fiindcă uitarea rimează mai bine, că acest mine-însumi înseamnă omenirea întregă, prezentă și trecută, strânsă într'o singură minte. Avarul care-și pipăe comoara, în întuneric, ca să n'o vadă alții, uită că galbenii care i se preling în palmă aduc cu ei o lume întregă, lumea care n'a putut fi încușată îndărătul ușii cu șapte lacăte. Memoria, acest blestem și binecuvântare a omului e aceea care face din oricare masă cu un singur tacâm, un banchet cu mii de convivi.

Există apoi singurătatea în natură, cu arbori, cu flori, cu animale sălbatice și domestice. Și această singurătate este o camuflare a omului între oameni. Fiindcă singurătatea în natură este o prodigioasă și multiplă personificare a acesteia, sau, altfel, o populare a ei cu ființe dragi. Ori faci din floare, fată, ori aduci în gând fata lângă floare, pentru ca în cele din urmă, la întoarcere (căci există totdeauna o întoarcere) să aduci floarea lângă fată, buchet.

Singurătatea, dacă a mai rămas ceva dintr' însa, nu este decât o pauză, o sincopă, între două trăiri în societate.

Pleci în călătorie ca să fii singur.

Dar orice călătorie e un voiaj de nuntă; în acelaș compartiment, pe banca din fața ta, merg cu tine cei dragi.

Și mi-a mai rămas ceva, pentru a-mi sfârși rechizitoriul. Singurătatea Dumnevoastră, domnilor poeți, e unicul motiv

al tuturor sinuciderilor. Căci nu se omoară decât acela care se crede singur, părăsit de toți, cum s'ar sinucide desigur ultimul supraviețuitor al unui mare cataclism.

Pentru toate acestea, și pentru multe altele pe care nu le mai spun ca să respect promisiunea titlului, cer condamnarea singurătății.

Gheorghe Ion Florian.

Oamenii lui Dumnezeu.*

Aramă era ud learcă de sudoare, iar necazurile îl gă-siră pe stradă hoinărind de multe ceasuri.

— Mai bine să beau cât am, își zise el, doar azi tră-ește omul, mâine cine știe, te înghite pământul, te înghite lutu, — vorba poetului, repetă înveselit o clipă că mai re-ține ceva din lectura lui Jean Brăescu, poetul dela gară, care era prietenul său cel mai bun.

Alcoolul își făcuse efectul. Se simțea singur și nenocit. S'a pomenit coborând pe Carol, în jos, către Nicolina. Trecătorii îl ocoleau pentrucă Aramă cu toate că se ținea să meargă drept, mai schiopăta pe lângă stâlpii și copacii din cale.

În gară trenurile staționau gata de plecare. Locomotive uriașe respirau aburul ferbinte și din *tender* pompele trăgeau apa pentru alimentarea cazanului cu respirație de astmatic.

Umbre grăbite se strecurau printre linii, cu mișcări repezi deslegau vagoane, învârtind felinare cu lumini agonice în jurul capului.

— A treia! a treia don mecanic! Glasul în noapte suna ca un clopot dogit, ca o amenințare. Locomotiva de la a *treia* porni încet, pufnind pe nări valuri de abur cu o dușmănie specifică mașinelor.

Aramă ajunse la gara mare. Străbătu harmonica șinelor de fier, sgribulit, cu acelaș rânjet schițat pe față, cu mâinile adânc infipte în buzunare. Era strein de lumea dela gară. Îi plăceau vaietele mașinelor din Ateliere, viața de acolo plină de creație, scăldată în soare ori în toropeala focurilor unde sângera fierul în compartimente și târît pe canale. Pe cei din Depouri ori de la Gară îi considera lipsiți de trudă, protejații drumului de fier, găini încurcate într'o plasă, toată ziua *cotcodăcind!*

După ce parcurse peronul gării, slab iluminat, se pomeni în biroul de mișcare, unde un tânăr firav sta aplecat pe un registru și însemna ceva. Parcă era un vultur pleșuv, rânit. Avea fruntea acoperită de-o șapcă roșie. Nu i se vedea decât vârful nasului și bărbia, care la intrarea lui Aramă schiță un gest cu capul ridicat, fără nicio tresărire. Avea fața lungă, ochii oblici, — ochi de chinez — cum îi spunea sora lui, Tita. Tenul afumat, cu pomeții palizi, cu privirea de câine flămând, imegatul Brăescu își rezemă trupul de speteaza scaunului cu oboseala unui om care lucrase până la sgâr-cirea trupului.

— Ai venit? și ochii oblici priviră în gol, dincolo de Aramă care făcea pași mari în lungul biroului de mișcare.

— Ce dracu făcuși frate, de ce-ai plecat?

Jean Brăescu schiță doar un gest, cu palmele desfă-cute, către hârtiile risipite pe birou. Ar fi spus: asta e cauza. Își acoperi fața cu palmele, parcă s'ar spăla cu apă vie, să alunge vedenii, ori truda care-l copleșise peste măsură. Ar

fi vrut să desbrace o existență care apăsa pe umerii lui de câteva ore, de când venise la birou.

Telefonul sună scurt. Câteva comenzi mărăiau în pâlnie. Răspunsul imegatului, ca o povară, porni pe acelaș drum, în timp ce privirile i se opriră pe peretele din față. Cad-ranul pendulei arăta o oră fixă. Un clopot țipă de trei ori pe peretele din afară; peronul tresări la fiecare bătae, apoi alte trei lovituri scurte, stridente și iar una sugrumată. Un semnal transmis dela altă gară pornise în noapte.

Imegatul trecu la masa vecină cu biroul său și de-gețele apăsară nervos pe-o pârghie de alamă. Pe masă o roată se mișcă, iar banda de hârtie apăru cu semne mici, în linii și puncte, ca un vierme nesfârșit de lung. Țăcănită tremura neconținut în aerul trist și umed al biroului de miș-care, mărind suferința imegatului care urmărea, ca o pa-săre, semnele minuscule ale graiului nevăzut, pe hârtie.

De la masă Brăescu făcu doi pași, învârti o manivelă și înfundându-și bine șapca pe cap ieși afară, pierzându-se în noapte cu un felinar în mână.

Aramă rămase locului. Urmărise această amețitoare muncă și nu-i venea să creadă că era firesc tot ce făcuse imegatul. În birou, lumina slabă a unei lămpi suspendată la mijloc de o sfoară, împrăștiat lumina leșinată și stranie, care ascundea contururile lucrurilor într'o bizară atmosferă de temniță fără soare.

— Prietene, frate! asta e viața ta? Asta e întunericul, moartea nu viața de imegat! Cine te-a pus frățioare să te faci imegat, cine te-a lăsat aici, să măsoți distanțe în glas, să rupi din tine poezia care are nevoie de culmi?

Dar tăcerea biroului, sgomotele de afară, greutatea răspunderilor apăsa și pe umerii lui. Înțelese sortirea aceasta care cere să te conformezi. Vorbea singur, uitându-se cu necaz pe ușa larg deschisă. Își aprinse o țigară cu scârba omului inutil. Afară, felinarul imegatului se mișca în dreapta și în stânga; un tren intra încet pe linia doua. Se auzeau pași, apoi silueta lui Brăescu apăru pe ușa; în mână avea o hârtie, pe care scrise ceva cu creionul, după aceea părăsi încăperea în fugă. Reveni să pregătească alte semnale pentru acari și *liber* pe linia Chișinău, avizând rampa spre Bârnova. Afară murmurul călătorilor surura răscolitor cu șuierături de țignale și ropotul ploii. Lupta aceasta ținuse mult. Alt tren sosi pe linia treia, apoi un șir de locomotive, — monștri greoi și supărați — care manevrau pe linia a patra, formând trenurile de marfă pentru Pașcani, Chișinău și Galați.

Aramă aștepta în picioare cu pumnii încleștați, cu buzele strânse urmărind din ușa fiecare mișcare, fiecare du-rere a prietenului Jean.

Nu-l crezuse pe Brăescu când îi vorbise *de cu seara* despre munca lui, că o nevoie arzătoare îl îndeamnă să bea,

* Fragment din romanul „Feroviarul”.

il interesa doar viața din local, acolo unde se întâlneau des, discutând ore întregi la o masă cu fete și vin bun.

La Iași vinul e mai efin și viața lor de noapte și-o scâldau în clipe vesele, cu muzică și fete bune. Aramă prefera pe rusoaicele din Basarabia, iar Jean evreicele frenetice în brațele cărora uita de gară și de mama lui pe jumătate nebună.

După plecarea trenurilor impegatul își reluă locul dela birou, fără să țină seamă de prezența prietenului care acum sta tolănit pe canapeaua veche, de sub ceasul pendulă. Mai lucrase încă o oră apoi aprinse o țigară, își frecă mâinile cu mulțumire că a gătit o datorie amară și se chinci lângă Aramă, pe canapea.

— Așa-e totdeauna la voi, întrebă Aramă, nu-s și alții care să-ți ajute?

— Dacă ai să vii tu poate...

Jean era așa de obosit că n'avea chef de vorbă; fuma liniștit și se gândea ce să facă cu Aramă dacă nu pleacă acasă. Inșă prezența „botosului“ era ca un tonic, îl prefera, în noaptea asta cu ploaie mărunță și miros de fum, ca să-l inunde tristețea până în zori.

Ar fi vrut să se întindă pe canapea, ori chiar jos, pe dușumeaua rece și coșcovită.

— De asta nu mai scrii tu, n'ai vreme și nici liniște, spuse Aramă într'un târz'u, convins că amicul Jean e nefericit. Brăescu rămase câteva clipe cu gândurile cari vagabondau acasă, unde mama lui întreba după ora *schimbului* pe frații Iorj și Aurel, dacă Jean s'a întors dela serviciu. Se izolase de fanteziile ei, temerile unui accident, cu spaime inutile torturând pe Tita și Oara, ori plângând pe-o bancă în grădină, cu Frantz Iosif, bunicul octogenar.

— O să am liniște, dar nu acum.

— După moarte? Cu asta n'ai rezolvat nimic, după moarte! Acum ai datoria să te ții tare. Ce dracu nu ceri și tu un ajutor. La nevoie îți ceri alt birou.

Jean ar fi vrut să rădă.

li era silă, un gând amar îl opri ca să răspundă.

— Nu poți face comparație între munca de aici și cea dela voi, din Ateliere. Acolo omul e un șurub, o sculă, pe când aici e un tren, face parte dint'un mecanism al cărui univers are o lege care pândește ca un dușman invizibil și totuși prezent. Tu dacă epuizezi forțele ori ești strivit ca o găză, altul îți ia locul și totul e normal. Pe noi ne pândește perpetuu și gata oricând să schimbe aspectul acesta în care ne sbatem și așteptăm: un macaz...

Privește sus, cerul nopții e încărcat cu nori, cu apă din care curge mereu; un spectacol uluitor când și un tren rabufnește schimbând senzul de mistificare al lumii care cu câteva clipe mai înainte era materie vie și idealistă. Doar un semn, un minut de somn ori golul unei clipe, plutind pe canaluri de iluzii și ți-ai potrivit realitatea numai pe simțul tău și iată un spectacol bizar de trupuri macerate între fiare și cerul înalt...

Brăescu vorbise încet cum ar fi citit într'o carte. În căperea posomorâtă și umedă a biroului parcă începuse să se scufunde, susținută de șuierale ascuțite ale locomotivelor de afară. Aramă asculta și n'asculta.

— Parcă voi știți, reluă Jean, câte amenzi am luat eu?

Nu mai departe, în luna asta m'au amendat în trei rânduri. Nu știu să îngropi iluziile, i-a spune?

Aramă închise ochii și rosti ca pentru sine:

— Nici trăsnetul cerului nu-i mai tare ca cel al omului. Adio tinerețe!... adio păhărel de vin!... adio mamă!... care putrezești așteptând netrebnicul tău copil. Eu îs obosit și lipsit de bucurie. Chestiile astea ne au turtit viața. Dar să știi prietene că n'o să mă las doborât, și-o spune Aramă și Aramă nu face prostii! E prea lungă tirada asta cu care viața îți priponește tinerețele și te mângâie ca lupul când îl scarpină pe miel!

Hai să mergem! Vrei să plecăm iar? Ne așteaptă și pe noi o scenă bulevardieră...

Eu plec de-acum. Nu sunt ciupercă, dar nici la bălcia nu suntem. Astea-s obiecte rare pe aici, pe la noi. Ne lipsește cămașa emoției ca să coborâm solemn în piață.

— Vorbește mai încet frate, coloanele astea se pot dărâma ușor, e deajuns un vânt.

— N'ai vrea să ajung nebun ori ofticos? Nu știi tu ce vulcan e aici în inima asta care iubește, în palmele astea cari țipă după fiecare clipă pierdută.

Tu ai nouri în cap, și-am spus de mult că ești din fum... în tine nu-i nicio lumină... de asta ești melancolic, poezia ți-e mângâiere, dar cu asta nu amăgești viața. Trupul tău e flămând, inima ta e ca o pasăre. Ai stat aici și-ai băut fumul mașinelor, te-ai chinuit pentru fiecare tren, fire ușoară, ai suspinat pentru fiecare femeie care ți-a lăsat un zâmbet cât soarele ori trecerea cu mirosul de flori de câmp.

— Să n'o sfârșești...

— Cum? întrebă Jean cu inima cătrănită, că și ăsta îi vorbește la fel cu cei de-acasă. Ai auzit ceva despre mine?

— Ai să vii obosit, plictisit și vei da un semn, vorbă să fie și Aramă își lovi gura cu palma, îmi dau și cu părerea. Tu să ai grije, nu-i jucărie aici în infernul ăsta, în vânzoleala telefoanelor și comenzilor. Eu îs un prost, nu mă pricep, dar voi impegajii ați făcut multe accidente.

— Parcă ar vorbi mama, se răsti Jean, îmi dai tu sfaturi! Ce dracu îți mai trece și ție prin minte!...

— ăsta e un adevăr absurd, gândi Jean, și gândul acesta îl duru atât de tare parcă ar trăi clipa aceea.

— Frate, omul e o jivină slabă, un fleac. Il năpădește frica, îl năpădește bucuria și nu le poate stăpâni. Uite pe mine m'a năpădit teama aceasta și mila, spuse Aramă. Îs tare sguduuit în suflet și nu știu nici eu din ce pricină. Mă uit la tine și te văd surmenat, trist de parcă ai fi Chițu, «cancerosul» dela noi. Veșnic plâns și totuși viu, prezent într'o lume indferentă durerilor tale.

— Asta e natura mea.

— Ba nu-e! Cred că-i destinul tău. Tu îl porți pe umeri, în inimă și cu privirile tale de... cum să spun ca să nu te supere... de câine leșinat.

Dar i-a spune, ce face Aurel?

Jean ridică din umeri. Nu-l interesa viața fratelui Aurel, avocatul care nu plătia sâmbria de secretar, ce-o datora fratelui Jorj, după fiecare proces.

— Cred că-i falit. Cu certitudine o repet.

Aramă se desmetecise deabinelea.

Tăcerea nopții era străbătută de câte un chiot de locomotivă, de un glas de clopot dogit care venea dintre șirurile de vagoane. Apoi iar liniștea și răceala stăpâneau cuprinsul din jurul gării, înfășurată de vânt și miros de fum.

Adormiră amândoi pe canapeaua veche, într'un somn dens, ca o scufundare.

V. Spiridonică.

CARTEA

Critică și creație.

Insfârșit avem o carte de critică literară care fixează fenomenul cultural în literatura noastră. De mulți ani urmărim cu atenție activitatea prodigioasă a criticului Octav Șuluțiu, care a verificat conștiința literară, cu tact și obiectivitate rară.

Când scrii despre o carte de poezie ori despre un roman, rolul este mai ușor pentru că ai de verificat anumite procedee, în procesul de creație al autorului recenzat poți întrezări scânteii anemice ori scăderi artistice. Dar despre cartea unui critic nu poți discuta decât în ansamblu, urmărindu-i judecata și sursele de informație. Obiectivul de data aceasta e mai greu de fixat printr'o lentilă care să prindă centru preocupărilor noastre.

D. Octav Șuluțiu s'a situat pe linia criticilor de valoare, de prestigiu și de comandant vehement. Valoarea cărții, *Pe margini de cărți* o va stabili altă critică, — tranșeul opus — opulența cunoscută a confrăților săi, însă suntem siguri, la data care premerge sentinței, soldează încă o operă a tânărului și înțeleptului critic brașovean.

Cert este faptul că vol. II va interesa cu atât mai mult cu cât va impune publicului și istoricului literar traseuri pe cari s'au plantat talente tinere, necunoscute; o literatură nouă, neînțeleasă și condamnată.

Orientarea în literatură, judecata limpede și cinstită a celui mai autorizat critic au fost adunate în această carte pe care o prețuim în deosebi pentru ținuta sobră și independentă unui critic rămas cu noi, în provincie să dea sentințe

Cartea d. Octav Șuluțiu vine să așeze o piatră de hotar, în haosul care a bântuit să grupeze ideile în jurul unui scriitor; pentru asta a rămas neclintit, cu credința că unele confuzii circulatorii — și au fost multe! — aveau să se stingă.

Mulți naivi au crezut într'o critică aservită spiritului de cafenea ori sâmbriei tuturor nulităților. Dar d. Oct. Șuluțiu, scriitor de talent și critic prob, a înțeles să-ș adune opera, convins că semnalarea fenomenului cultural înseamnă să poți reprezenta cu drept cuvânt o valoare critică bazată pe sondajii propii.

Spirit lucid, dotat cu o capacitate de muncă rară, organizator al ideilor care pun în circulație opera de artă, verifică material în care întrunește opera unui scriitor consacrat. Stil ales, ținută elegantă, desinteresare de tot ce-i meșchin, ascuns ori subiectiv, d. Octav Șuluțiu ne-a dăruit o piesă de bibliotecă, un panopticum prin care iubitorii de frumos își vor privi și gusta cu încredere pe înaintașii literaturii contemporane.

Iată de ce *Pe margini de cărți* e o rețetă a operii de artă. Critic erudit în materie de cărți, informat cu tot ce apare în lit. universală, urmărind lit. românească cu multă încredere, luptând pentru afirmarea unor valori pentru care își dă aprobarea, d. Octav Șuluțiu ne transmite un mesaj pentru care elogiul devine gratuit.

B. Jordan: Satele

Fecundul prozator B. Jordan cu romanul *Satele* se așează pe linia prozatorilor noștri de după războiu, cari cu mâ-

nuit un material vast, din viața rurală a țaranului. Cunoscut ca scriitor de mare talent, B. Jordan după ce ne-a descris drama învățătorului în câteva cărți admirabile, astăzi se înfățișează publicului cu o carte densă și durabilă, ca document desprins dintr'o lume plină de frământări.

În afară de unele scăderi tehnice, *Satele* înseamnă o evoluție epică pentru autor, o frescă în care mustește viața plină de drame a țaranului robit de pământ și întuneric.

Tema nu este nouă, dar nici nu s'au epuizat subiectele din lumea *Satelor*, de aceea romanul acesta le fecundează și le scoțoțește cu multă îndemănare, redând crâmpce dintr'un cadru mai nou decât înaintașii.

Autorul analizează sufletul a două societăți, diferențiate prin starea lor socială. țăranii și boerii. Infuzarea educației și cultura nouă în pătura țărănească trezesc rezervoarele pline de energii, cum e cazul tânărului *Sandru*, eroul central care revoluționează satul prin transformare radicală și realist. O lume nouă, cu perspective care să-i pună în circulație valoarea muncii, iată ce ne prezintă B. Jordan în *Satele*. Viața curge liniștit și plină de muncă; țăranul angrenat într'o luptă politică sterilă intereselor sale, se întoarce la forma de corporatism, prin opere care să-l înalțe, smulgându-l alcoolului și pasivității. Teren vast pe care se mișcă o lume prezentă, vie, călăuzită de principii noi.

O încredere totală și bine plasată schimbă aspectul satului obscur până la sosirea lui *Sandru*, care îl transformă într'un model de gospodărie și cinste. Aci se împletesc drame și prăbușiri, aci se despart două lumi, una care apune și alta care se ridică. Roman social de proporții, *Satele* înseamnă o undă de adevăr venit din lumea în care s'au cuibărit altădată trapădușii votului universal. B. Jordan are marele merit că a scos la iveală o plagă care nu mai are viață și nici loc în sufletul nostru: politicianismul. V. S.

Moment cultural.

Fiecare etapă de cultură își are, în proporții cari variază dela veac la veac, geniile și caraghioșii ei. Uneori aceștia din urmă au norocul să rămâne în istorie ca niște popasuri de ridicol și odihnă pentru spirit...

Aceasta în loc de prefață.

Vrem să conturăm acum silueta unui asemenea exemplar, care în cultura noastră nu e din nefericire o raritate.

E vorba de d. Radu A. Sterpescu, „tânărul“ (?) „simpaticul“ și „talentatul“ (?) scriitor (?) aflat în serviciul „Universului Literar.“ E interesant să reținem activitatea acestui exemplar pe care numele îl definește în întregime. Deși până acum n'a scris decât poșta redacției, își face o glorie cotidiană de a anunța că lucrează la o vastă istorie a literaturii române, care va începe dela Adam și va sfârși la... *învierea de apoi*, vorba d-lui Crevedia.

D. Radu A! Sterpescu, mai anunță o antologie a caco-foniei în care vor figura, ilustrate, toate răspunsurile d-sale la poșta redacției și cronica mărunță. Vasta activitate a acestui Balzac autohton care scrie de-odată cu toate membrele, nu se încheie însă aici. D-sa nu încetiază de a șopti că, în liniștea bibliotecii sale care se află fără 'ndoială într'un turn de fildes autentic, adună material pentru o biografie romanțată a lui Rică Venturiano, celebrul personaj caragialesc în care pretinde că se recunoaște ca într'o og-lindă. Iată într'adevăr o activitate, care va figura cu cinste în toate analele humorului și pe care o semnalăm cu rezerva unei îndoeli: viitorul premiu național va ezita între d-nul Sterpescu și memoria lui Nicu Metz

NOTE

■ **Frize**, editura dela Iași a tipărit „*Muntele ascuns*” poeme de Ion Sofia Manolescu. Tânărul scriitor d. Mihail Chirnoagă și poetul George Vaida au dat viață aceste, tipărite în care vor vedea lumina numai poeți provinciali. Editura dela Iași nu e o inițiativă, e mai mult; necesitate și înțelegere acordată poeziei de către două talente cărora nici sacrificiul și nici munca nu le sunt *obstacole*. În anul viitor va fi editat d. Aurel Marin. Aceste realizări ne dau impresia că mișcarea literară devine pe zi ce trece mai vie, mai rodnică, folosind expresia pură și circulația veridică. La Iași, cetatea culturii au răsărit zorile altor vremi. Era și timpul!

— **Denunțăm** plagiatul din *Plavuri Săcelene* și *Pământul*. Florica Verzea și C. Ștefăniu au publicat două poezii identice. Nu știm care dintre cele două e plagiată. Faptul acesta constituie *furt literar*. Academia Română și Soc. Sc. Români sunt în drept să difere justiției pe vinovat.

— **Calm exterior**, de George Vaida apare la toamnă în edit. *Frize* dela Iași. Așteptăm cu bucurie această carte a unui poet care prețuește arta și-i cinstește culmile aspre, cu o sensibilitate marcantă, rară vocație la un poet dela care așteptăm surprize.

— **Editura Miron Neagu** dela Sighișoara devine un oficiu cultural pentru provincia huliță. Cărțile apărute până acum între cari *Pe margini de cărți* de Octav Șuluțiu și altele în curs de apariție, dovedește că strădania înțelegătorului editor a devenit realitate. Pe lângă editură s'a instituit un premiu literar în valoare de 30 000 lei pentru cel mai bun roman al anului 1938.

— **Ștefan Baciu**, traduceri din Georg Trakl. În edit. *Frize* apare această carte în excelenta traducere a liricului dela Brașov, îmbogățind vitrina românească prin alegerea cu care traducătorul și-a împlinit cu prisosință misiunea la care a pus pana și gândul cel bun.

— **Ion Șugaru** și-a făcut intrarea în literatură cu *Trecere prin alba poartă*, carte care pune în circulație un talent ce și-a purtat cu cinste lira peste tristeți și popasuri ferestre. Remarcăm în deosebi ținuta aleasă a unei poezii robuste.

— **Premiul S. S. R.-ului** pentru poezie a fost acordat dd. Iulian Vesper și Teofil Lianu, poeți bucovineni de mare talent. Oricum, alegerea asta ne bucură.

— **Al. Cazaban** și Th. Al. Maria Stamatiad, cunoscuți protagoniști ai cafenelei au fost răsplățiți cu premiul național. Vă aduceți aminte de Th. A. a a M. Stamatiade, poetul cu lavaliera și tișgheaua dela care vindea traduceri dintr'un Orient îndepărtat? Dar de pisicile lui Al. Cazaban vă mai amintiți ceva? Orice s'ar spune, e ceva putred în alegerea asta!

— **Culb și sbor**, cartea d. Petre Paulescu notează câteva poeme cu vagi rezonanțe din I. Pillat și O. Goga. Uneori poezia pierde continuitatea. Poeme lungi, fără adâncime, lipsite de imagini, dar cari nu sunt streine autorului. Nu le prețuește. E banal să repeți mereu: *Hm! hehe! Hi!* Unele prozaisme și provincialisme nu justifică intențiile bune, nu eliberează nici creația din sgură. Petre Paulescu are și poezii bune, pe acestea nu le semnalăm.

— **Maria**, poeme de N. Crevedia, aduce acorduri noi

și pline de viață; o poezie cu nerv în care mustește gluma și arde dragostea.

— **Victor Măgură** este un poet care știe să prețuiască stihul sub cerul Moldovei. *Tâmples 'n Țăcări* e o carte frumoasă; o prețuim pentru bogăția imaginilor alese și căldura unui suflet mare, care și-a cioplit neliniștile într'o poezie proaspătă și succulentă.

— **Lucia Demetrius** și G. Călinescu. Nu înțelegem atitudinea valorosului critic, deoarece D-ra Demetrius a scris frumos cele două cărți apărute până acum.

— **Muguri literari**, o revistă bună și tânără. Colaborări serioase și cunoscute dar n'aduce proză îndeajuns.

— **Buceagul**, revista dela Bolgrad, continuă să apară fără nici-o îngrijire. Material din prima plamadă este trecut cititorilor într'o revistă care uneori depășește — ca număr de pagini — și pe cele mai merituoase publicațiuni din provincie, fără însă cu disciplina literară și atenția critică să-i arate drumul cel bun și necesar. Atenție la proză, la vers, la recenzii, sunt semnele unei totale lipse de discernământ în alegerea materialului divers și adesea confuz.

— **Sfarmă piatră**, o revistă tânără, totdeauna scrisă bine, cu material documentat și informația literară dintre cele mai pline de sevă. Coloane cu proză și vers bun dau o ținută demnă revistei condusă de d. Al. Gregorian. În gruparea acestei reviste s'au înscris nume care ilustrează literatura tânără prin talente valoroase.

— Nu publicăm decât material inedit.

— **G. Călinescu**, *Enigma Otiliei*, romanul acesta a biruit tot ce s'a scris dela Războiu, în afară de *Ion* a d. Liviu Rebreanu. Roman epic, scris cu o forță matură și plin de viață, *Enigma Otiliei* rămâne modelul romanului românesc. Criticul dela Iași se dovedește un mare romancier.

— **Pământul**, sub conducerea neostenită a d. Eugen Cialic apare la Călărași ca una dintre gazetele cele mai bune din provincie.

— Regretăm apariția celui mai sec ziar-revistă care se numește: *Banatul Literar*. Bătrânul și „marele” scriitor care conduce această tipăritură nu mai poate aduce nimic nou. Scriitorul nu se refuză omului îmbrăcat în halat și suspinând în versuri pentru fetele orfane, nemângâiate. Tristă epocă!

— **George Constant**, nu prețuește poezia. *Țara Visului* aduce acorduri minore, prozaism și multă sgură. În iureșul în care a intrat poesia ar fi bine să se facă și curățenie. Dece poeții au grăbit examenul de trecere în lit. cu acele cărți pe care mai târziu le repudiază.

— **Bogdan Istru** a împrumutat mult poeziei lui Al. Robot. Nici forma și nici imaginile nu-i aparțin. Influențe din Mateevici, Argezi și alții.

— **Gândirea** de sub conducerea d. Nichifor Crainic totdeauna interesantă și vie, aduce colaborări care-i mențin prestigiul de cea mai bună revistă din țară.

Grupul Revistei scriitorilor tineri: Ștefan Baciu, Ovid Caledoni, Mihail Chirnoagă, Dimitrie Danciu, Vintilă Horia, Ion Sofia Manolescu, Victor Măgură, Petre Pascu, Petre Paulescu, V. Spiridonică, George Vaida, E. Ar. Zaharia.

REDACTORI:

Muntenia: Ștefan Baciu
Moldova: Victor Măgură

Bucovina: E. Ar. Zaharia
Banat: Petre Pascu